

Nr 323

Av fru Ewerlöf m. fl., om inrättande av en tjänst som antikvarie vid riksantikvarieämbetet.

Efter beslut av 1947 års riksdag inrättades fr. o. m. den 1 juli nämnda år för fil. doktor Agnes Geijer en personlig tjänst såsom eo textilkonservator i dåvarande lönegrad Ce 24 numera lönegraden Ce 27.

I sin petitaskrivelse föregående år har Kungl. vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien hemställt, att tjänsten måtte ordinariesättas i lönegrad Ca 27 med tjänstebenämningen ändrad till antikvarie. Departementschefen har emellertid avslagit hemställan genom att över huvud taget icke beröra frågan i sitt yttrande.

Riksantikvarieämbetets textilkonserveringsateljé fungerar sedan länge som landets centralanstalt för textilkonservering. De textilkonserverande uppgifternas stora omfattning har givetvis det starkaste samband med det tyvärr ingalunda tillräckligt kända förhållandet, att vi i Sverige, framför allt i våra kyrkor, har bevarat en osedvanligt rik samling av värdefulla textilier från hela den tid vi ägt kristna kyrkor i landet. Från förkristen tid bevarar våra museer arkeologiska textilfynd av internationellt sett synnerligen märkligt, delvis helt unikt slag. Det är ingen överdrift att påstå, att vårt land i fråga om kyrklig textilkonst från hela medeltiden ävensom från stormaktstiden intager en klart märklig särställning i varje fall i Norden, en särställning, som förpliktar. Ehuru ännu ganska sparsamt publicerad inför utländskt vetenskapligt forum, har våra textila skatter dock väckt en internationell uppmärksamhet, som är av det uppskattande slag, att den i ännu högre grad bör aktualisera det stora, ansvar, som innehavet av dessa skatter ålägger oss.

Detta ansvar kan sägas vara tvåfaldigt. Å ena sidan gäller det — och detta är givetvis det primära — att genom verkligt sakkunnig vård och behandling av de förefintliga textilföremålen sörja för deras trygga framtida bestånd och skydda dem för skador och faror av olika slag, men å andra sidan är det också en bjudande plikt att genom alltmer omfattande och fördjupad vetenskaplig forskning bearbeta och i vetenskapens ljus framlägga det märkliga och rika textilmaterial, som vi fått oss anförtrött, för att därigenom låta det komma till sin fulla rätt i såväl nationella som internationella sammanhang.

Båda dessa uppgifter har man också efter måttet av föreliggande resurser sökt fylla, och i betraktande av dessas stora begränsning, måste man

nog säga, att vad som det oaktat utträttats varit ganska storartat tack vare den oppoffrande hängivenhet, varmed de på detta område arbetande pionjärerna gått upp i sina uppgifter. Detta pionjärarbete har på ett mycket betydelsefullt sätt fullföljts av fil. doktor Agnes Geijer, som utvecklat och fullkomnat den skickliga konserveringsteknik, som är så betydelsefull för de gamla textiliernas framtida bestånd. Denna teknik har vunnit internationell ryktbarhet, och i den av doktor Geijer ledda konserveringsateljén har åtskilliga utländska auskultanter såväl från våra grannländer som från Tyskland och Schweiz sökt fullkomna sin specialutbildning för textilkonservering.

Doktor Geijers forskningsarbete har även burit rika frukter i hennes författarskap. Flera års specialundersökningar ligger bakom hennes 1938 utkomna gradualavhandling om det vikingatida textilmaterialet från Björkö (Birka III, Die Textilfunde aus den Gräbern), vilket fortfarande betraktas som ett framstående arbete av grundläggande vetenskaplig betydelse. Publikationen »Oriental Textiles in Sweden» (1951) som behandlade ett helt annat område har även rönt smickrande uppmärksamhet, särskilt utomlands. Dessutom bör nämnas ett större antal uppsatser eller mindre publikationer, i övervägande grad behandlande medeltida textilkonst.

Sedan Föreningen Pietas' textilkonserveringsanstalt 1949 förstatligats, tillkom för textilkonservatorn även ansvaret för denna anstalts verksamhet, som omfattar material från hela landet. Textilkonservatorn skall utöva kontinuerlig vetenskaplig och textiltknisk övervakning och lämna instruktioner åt en manuellt sysselsatt personal på fem personer; det är därvid nödvändigt att kunna planera arbetet på lång sikt.

Dessa doktor Geijers uppgifter medför också att hon måste hålla sig å jour med den naturvetenskapligt-tekniska forskningen beträffande textilier, prepareringsmetoder och nya material, i vilket avseende den kemiskt utbildade konservatorn (chefen för institutionens tekniska avdelning) av naturliga skäl endast i viss mån kan vara till hjälp.

Karaktäristiskt för doktor Geijers arbete är hennes djupa tekniska kunskande och de viktiga slutsatser hon fått fram av sina iakttagelser. Härvid har ledarskapet för det praktiska konserveringsarbetet gett henne osökta tillfällen att göra upptäckter och samla erfarenhet, samtidigt som hennes textilhistoriska kunskaper och därpå grundade förmåga till dateringsanalys utgjort en ovärderlig tillgång till de praktiska arbetsresultaten.

Bland de löpande uppgifter som ävenledes måste utföras av textilkonservatorn må följande nämnas:

1. Kontrollbesök hos privata konserveringsateljéer, som utför arbeten med riksantikvarieämbetets tillstånd; alla dylika arbetsföretag måste särskilt registreras.

2. Utredningar av olika slag för byggnadsavdelningens räkning, framför allt rörande kyrkliga textilier.

3. Behandling av förfrågningar, muntliga eller i brevform, från personer inom landet eller i utlandet, gällande dels vård- eller konserveringsproblem, dels konsthistoriska, liturgiska, textiltekniska m. fl. uppgifter. Besvarandet av dessa olika frågor är ofta mycket tidskrävande.

Med hänsyn till det här anförda torde framgå, att anspråken på textilkonservatorn är mycket stora och oavlåtligt stegrats. För vården av landets enastående rika skatter av textilkonst är denna arbetskraft oundgängligen erforderlig. Då behovet av textilkonservator med säkerhet kommer att bli permanent måste en ordinariesättning av tjänsten — särskilt med hänsyn till den framtida rekryteringen — framstå som synnerligen önskvärd. Tjänsten bör därvid placeras i Ca 31 och tjänstebenämningen ändras till antikvarie.

Under åberopande av vad här anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av punkt 55 under åttonde huvudtiteln måtte besluta att tjänsten som textilkonservator ordinariesättes i lönegrad Ca 31 med ändring av tjänstebenämningen till antikvarie.

Stockholm den 26 januari 1957

Elsa Ewerlöf

Gerda Höjer

Manne Ståhl